

**1918—1920
VABADUSSÖJAS LANGENUILE**

**Mälestussammas avati 30. augustil 1925. a.
Purustati ööl vastu 21. oktoobrit 1940. a.
Taasavamine 30. augustil 1992. a.**

Mõte, püstitada Rakvere Vabadussõja mälestusmärk, tekkis demobiliseeritud sõjameeste seas 1922. aastal.

28. jaanuaril 1923 loodi vastav komitee koosseisus: kolonel O. Luiga, linnapea A. Pääro, ajalehe «Virulane» toimetaja J. Jaanis, kirjanik J. Liiv, maavanem K. Pajos, kes alustas kohe eeltöid mälestussamba püstitamiseks. Koguti raha, vaadati valmis sobiv asupaik, kuulutati välja konkurss monumendi kavandi saamiseks. Laekunud töödest tunnistati vastuvõetavaks skulptor A M A N D U S A D A M S O N I kavand.

Mälestussamba betoonalune projekteeriti virulasest arhitekti Ferdinand Adolphi poolt.

1925. a. suveks olid olulisemad ettevalmistused tehtud. Kohalik ehitusmeister Reinhold VEIGEL korraldas monumendi aluse valamise. A. ADAMSONI poolt Itaalias Pistoias valminud pronksskulptuur paigaldati 11. augustil Rakveres alusele. Augusti lõpus korrastati samba ümbrus.

30. augustil 1925 sai teoks Vabadussõja monumendi pidulik avamine. Rohke rahvahulga, kaitseväeüksuste, kohaliku omavalitsuse juhtide ning Tallinnast saabunud kõrgete külalistele juuresolekul eemaldati monumendilt kate, peeti pikki könesid ja kaunistati samba ümbrus pärgadega. Aukülalisena oli kohal ka skulptor Amandus ADAMSON.

Vabadussõja mälestussammamas purustati nii nagu enamus teisigi taolisi kogu Eestis esimesel nõukogude võimu aastal 1940.

Tollane ajakirjanik Peep KÄRP meenutab: «Rakvere mälestussamba kallale asuti ööl vastu 21. oktoobrit. Linnarahva äratas öösel võimas plahvatus, mis pani majad vappuma ja aknaklaasid klirisema. Plahvatusele järgnes teine, kolmas, neljas... Kokku oli öö jooksul 22 plahvatust. Taipasin ja taipasid tõenäoliselt kõik kodulinased, mis teksil. Olime juba kuulnud mälestussammaste lõhkumisest teistes linnades. Ootasime äreva ja unetu öö lõppu. Hommikul, varavalges töttasid sajad inimesed mälestusmärgi juurde. Endisest imporsantsetest kunstiteosest oli järel vaid rusuhunnik. Lõhkamisplatsi piiras miilitsaahelik, kedagi lähedale ei lastud. Samba alusmüüride lõhkumine jätkus kangide ja vasaratega... Me otse tardusime paignale ja tundsimme valu, suurt valu.

Alanud päev vajutas kõigile oma leinapitseri. Koolinoored reageerisid mälestusmärgi lõhkumisele erilise tundlikkusega. Rakvere 1. Keskkoolis seisid öppetöö... seisti akendel ja jälgiti vandaalide hävituskirge. Kui ruumide vahetuseks jöudsid kohale 2. keskkooli õpilased, joosti üheskoos samba rusude juurde. Hoolimata miilitsate ähvardusest ja keelust, võttis iga õpilane siit kaasa kivikillukese kui püha «reliikvia».

Õpilaste ja teiste poolt mälestuseks korjatud monumendi aluse tükkeidest oli küllap suurim ja väärtslikum pronksvalutükk, millel tekst «PROF. ADAMSON 1925 PISTOIA».

Nüüdsest võib seda reliikviat näha uue mälestussamba juures. Mõtte, taastada Rakveré Vabadussõja mälestussammas, ütles avaliikuse ees esmakordsest välja Peep KÄRP, Eesti Represseeritute Liidu «Memento» Rakvere osakonna esimees.

Rääkides «Viru Sõnas» 28. juuli 1988. a. ilmunud artiklis «Kui hävitati kultuurimälestisi» Vabadussõja mälestusmärgi taastamisest Võrus ja vastavatest kavatsustest Tartus lisas ta: «Aga Rakvere? Kas ei tuleks ka meil päevakorrale võtta Vabadussõja monumendi kui linna endise kauneima ehte taastamise küsimus? Mida arvab sellest Eesti Muinsuskaitse Seltsi Rakvere osakond?»

Aasta hiljem, 1. juulil 1989 kutsus Peep KÄRP ajaleheveergudel taas muinsuskaitset, Rahvarinnet, rohelisi jt. üles asuma mälestusmärgi taastamisele.

Nüüd leidis mõte laiemat kõlapinda ja üksteise järel ilmusid kohalikus ajalehes toetusavalused. Esialgu kaaluti vaid, kas püstitada sootuks uus monument või püüda kopeerida vana taastamist.

1990. a. suvel võttis asjaajamise enda peale linnavalitus (siis veel RSN Täitevkomitee), kes oma 2. juuli istungil otsustas:

«Taastada Vabadussõja ausammass Rakveres, milleks moodustada vastav toimkond ja avada annetusteks arve Virumaa Kommerts-pangas». Toimkonna tööd hakkas juhtima linnapea Tiit KULLER-KUPP.

Peagi hakkasid laekuma esimesed annetused. Sellest innustatuna asus toimkond otsima töö teostajaid, kunstnikke. Nõusolek saadi Virumaalt pärit skulptorilt Lembit PALMILT ja arhitekt Kuno RAUDELT.

Et Amandus ADAMSONI loodud skulptuuri valuvorme pole oluliselt säilinud, tuli asuda koguma kaudseid andmeid selle kuju ja suuruse kohta. Otsingud arhiividest tulemusi ei andnud. «Viru Sõna» üleskutsele reageerides saatsid paljud inimesed toimetusse fotosid mälestussambast, nende seas oli vaateid ka samba tagaküljest. Need fotod olidki põhiliseks abiks ja aluseks kunstnikke töös. Kasutada võidi ka omamaagses trükisõnas toodud arve — mälestusmärgi üld-

kõrguseks märgiti seal 3,5 m, sellest pronkskujundi kõrguseks 2,13 m.

Mälestussamba aluse põhiplaani mõõtmete täpsustamiseks kavatati 1990. a. novembris välja vana vundament. Seejärel kontrollis arhitekt K. RAUDE kirjalikke andmeid samba kõrguse kohta fotode alusel, kasutades kujutava geomeetria meetodeid.

1990. a. lõpuks olid vajalikud kontrollandmed ja mõõdud olemas. Võis alustada skulptuuri modelleerimist ja aluse projekteerimist. Samal ajal koostas K. RAUDE mälestussamba taga asuva pargi ja samba lähema ümbruse uudse lahenduse projekti. Pargi elektrivarustuse tööjoonised koostas insener E. TÖRUVERE.

1992. a. 14. aprillil esitasid autorid oma töö tulemused EV Kultuuriministeeriumi ja Monumentaal-dekoratiivkunsti Riiklikule Eksperitiisikomisjonile, kes leidsid, et tulemus on originaali (autor A. Adamson) respekteeriv ja õnnestunud. Juba kuu aega varem oli sama komisjon heaks kiitnud monumendi esikülje bareljeefi.

Monumendi aluse betoontööd võttis oma hooleks firma «UE Rakvere». Aluse konstruktiiivse lahenduse autoriks sai insener G. LIPSTOK. Nii arhitektuur-ehituslike kui ka konstruktiiivsete jooniste alusel koostas «UE Rakvere» insener A. TUULING mälestussamba aluse valamiseks vajalike üksikblokkide rakiste joonised. Tema juhatas ka tegelikke aluse valamistöid.

Mälestussamba alus valmis poolteise kuuga 1992. a. südasuvvel. Pronksskulptuuri valmistas «ARS MONUMENTAAL».

O. Kirss

Rakvere Linnavalitsus tätab mälestussamba taastamisel osutatud abi eest: skulptor Lembit Palmi, arhitekt Kuno Raudet, insener Gunnar Lipstoki, Arvo Tuulingut, Endel Tõruveret ja nende abilisi. Samba taastamise komisjonile abi osutanud inimesi (kirjad, artiklid, fotod, postkaardid): Peep Kärp, Jüri Peinar, Ivo Õunapuu, Olav Mäe, Odette Kirss, Tiina Pikamäe, Enno Kapstas, Marta Sevel, Melanie Adoson, Erika Püss, Paul Veigel jt. **Raha annetanud asutusi:** kolhoos «Ötseng», Väike-Maarja kolhoos, Hulja sovhoos, Rakvere Leivakombinaat, kolhoos «Energia», Kirovi Näidiskalurikolhoos, Tootmiskoondis «Norma», Eesti Surguti Teedeehitustrust, Tamsalu EPT, kooperatiiv «Fookus», Rakvere TREV, Rakvere TK Varumiskontor, Rakvere Sidesõlm, kooperatiiv «Siil», turismifirma «Võsu», Rakvere Tarbijate Kooperatiiv, Ömblustootmiskoondis «Virulane», Rakvere Lihakombinaat, Rakvere Kaubandusvalitsus, Rakvere Mehhaniseeritud rändkolonn, Rakvere Kinovõrk, Rakvere Autobaas, Rakvere Kaubabaas, Põdrangu sovhoos, Rakvere KEK Väike-Maarja tsehh, Arkna Loomakasvatuskool, Rakvere Kommunalettevõtete Kombinaat, L. Pärna nimeline kolhoos, Kullaaru kolhoos, Viru-Nigula kolhoos, «Eesti Taara», Rakvere PTÜ, Rakvere Metsamajand, Lääne-Virumaa Maakonna valitsus, aktsiaselts «Semm», Lääne-Viru Telefonivõrk, Rakvere Linnasetehas, Rakvere Viljasalv, Rakvere Filmiklubi, aktsiaselts «Lasila Betoon», «Eesti Tsement», Simuna rahvas, Rakvere 3. Keskkool, Tootmiskoondis «Rakvere» jt. **Raha annetanud üksikisikuid:** Elvine Raid, Vilma Rool, Leida Nikeborn, Helga Reest, Egon Kalvet, Johannes Liis, Ülo Norts, Hilja Vall, Evi Pölluaas, Hille Rool, Meeta Vahtra, Asta Lõo, Kulla Pajo, Mati Leinakse, Alide Taimsaare, Hugo Kreek, Berta Mändla, Raivo Tuulik, Eero Üllaste, August Sikka, Jüri Peinar, Kuno Raude, Elga Tark, Tamara Mägi, Marri Vunkel, Oskar Pilviste, Mihkel Ellik, Ida Ritt, Ivo Õunapuu, Villu Vellamaa, Paul Veigel, Heino Kaldre, Jüri Oser, Sirje Arukaev, Leo Rootalu, Lembit Möllits, Anne Peebo, Olga Küüra, Ellen Möllits, Edith Kotka-Nyman, Silvia Püvi, Salme Rool, Therese Tali, Salme Tamm, Ölme Nurk, Inga Sumre, Aare Kruusenberg, Väino Toots, Agnes Kukk, Elfride Kukk, Peep Kärp, Juho Tamman, Heino Annik, Lydia Kern, Aino Evensson-Meth, Endel Kroll, Eduard Lokutas, Mart Ojala, Paul-Eduard Tönnov, Eje Erixon, Liidia Nikeborn, Peep Varju, Maie Taela, Heino Laaspere, Vilmar Kärk jt.

Tänu kõikidele annetajatele, ka neile, kes toetuskaardi ostmisega anonüümsest toetasid esisisade mälestuse jäädvustamist taastatud samba näol! Tänu samuti linna maksumaksjatele, kellelt laekunud rahaga oli võimalik alustatud ettevõtmine lõpuni viia!

Samba taastamise komisjon koosseisus: Tiit Kullerkupp — linnaapea, Peep Kärp — «Memento» esindaja, Jüri Peinar — ajalehe «Viru Sõna» peatoimetaja, Kalev Uduve — linna kunstnik, Riina Rillo — linna kultuurinõunik, loevad komisjoni töö lõppeneks, soovides, et Koidula tänaval pargis Ausambamälal taas püstitatud mälestusmärk püsiks igavesti vabaduse ja iseseisvuse hoidjana Virumaal.

30. augustil 1992. a. algusega kell 12.00 toimub Rakvere **Vabadussõja taastatud mälestussamba pidulik avamine**. Osa võtavad Eesti Vabariigi Ülemnõukogu esimees hr. **Arnold Rüütel**, Lääne-Virumaa maavanem hr. **Ants Leemets**, Ida-Virumaa maavanem hr. **Märt Märits**, Rakvere linnaapea hr. **Tiit Kullerkupp**, Kaitseväe Lääne-Viru maleva pealik hr. **Ants Silm**, EELK Rakvere Kolmainu Koguduse õpetaja hr. **Enn Kivinurm**, Virumaa kirjanik hr. **Kalju Saaber**, «Memento» esindaja hr. **Peep Kärp**.

Kavas: Kaitseväelaste ja kaitseväelaste paraad.

Avasõna.

Katte eemaldamine sambalt, mälestusküünalde süütamine.

Vaimulik talitus.

Sõnavõtud, lillede ja pärgade asetamine samba jalamile.

Löppsõna.

Mälestussamba avamisel esinevad: Virumaa Poistekoor, segakoor «Solare», TK «Rakvere» pasunakoor.

VABADUSSÖJA LAHINGUTES LANGENUD

Adamberg Arthur, s. 1896 Haljala v.
 Arik Juhannes, s. 1894 Haljala v.
 Aal Jaan, s. 1894 Kütti v.
 Antip Karl, s. 1895 Kalvi v.
 Andreson Johannes, s. 1897 Tudolinna v.
 Aidu Juhannes, s. 1900 Roela v.
 Annus Voldemar, s. 1898 Vaivara v.
 Aru Eduard, s. 1890 Püssi v.
 Agger Johannes, s. 1893 Kunda-Malla v.
 Annok Arnold, s. 1900 Jõhvi alev
 Aus Johannes, s. 1892 Erra v.
 Annuka Karl, s. 1897 Roela v.
 Annus Madis, s. 1891 Vaivara v.
 Allemann Joosep
 Birk Albert, s. 1889 Illuka v.
 Birkholts Johannes, s. 1896 Undla v.
 Blumberg August, s. 1899 Erra v.
 Boome Aleksander, s. 1900 Pada v.
 Brants Eduard, s. 1900 Paasvere v.
 Bilov Voldemar, Tudolinna v.
 Birnbaum Rudolf, s. 1899 Salla v.
 Balder Joosep, s. 1889 Undla v.
 Eikin Aleksander, s. 1893 Roela v.
 Enn Aleksander, s. 1897 Kunda-Malla v.
 Einmann Jakob, s. 1897 Varangu v.
 Ehrmann Jaan, Palmse v.
 Essi Viktor Johannes, s. 1900 Peetri v.
 Ederberg Ludvig, s. 1889 Vihula v.
 Ennus August, s. 1900 Salla v.
 Einbaul Villem, s. 1894 Salla v.
 Ero Tiido, s. 1896 Püssi v.
 Golubkov Ivan, s. 1884 Narva linn
 Golding Gustav, s. 1888 Porkuni v.
 Gamsejev Aleksander, s. 1895
 Vasknarva v.
 Gremevaldt Eduard, s. 1899 Püssi v.
 Hern Rudolf, s. 1895 Vao v.
 Ilip Anton, s. 1899 Narva linn
 Ilov Aleksander, s. 1897 Narva linn
 Ilkin Aleksander, s. 1893 Roela v.
 Joa Karl, s. 1891 Sõmeru v.
 Joost Rudolf, s. 1891 Vohnja v.
 Juuse Julius, s. 1895 Jõhvi v.
 Jaakmann Martin, s. 1899 Aaspere v.
 Juuse Rudolf, s. 1892 Iisaku v.
 Jürken Aleksander, s. 1893 Varangu v.
 Jäger August, s. 1889 Auvere-Joala v.
 Jõgisuu Karl, s. 1899 Vohnja v.
 Kask Aleksander, s. 1888 Pada v.
 Kasesalk Jaan, s. 1885 Pada v.
 Kangert Aleksander, s. 1900 Narva linn

Kaev Eduard, s. 1895 Narva linn
 Kruglov Ivan, s. 1893 Narva linn
 Kuusmann Johannes, s. 1889 Rägavere v.
 Kask Leonhard, Illuka v.
 Kallais Eduard, s. 1894 Illuka v.
 Klaamann Jüri, s. 1885 Kunda-Malla v.
 Koldin Gustav, 1882 Porkuni v.
 Kuldvere Eduard, s. 1898 Kütti v.
 Klaasberg Johannes, s. 1897 Paasvere v.
 Kübarsepp Hans, s. 1884 Saksi v.
 Kalais August, s. 1890 Illuka v.
 Kadjava Pavel, s. 1883 Narva linn
 Kala Osvald, s. 1899 Narva linn
 Korn Richard, s. 1900 Narva linn
 Korner Osvald, s. 1898 Roela v.
 Kolmann August, s. 1894 Roela v.
 Kärk Johannes, s. 1893 Paasvere v.
 Kaera Jaan, s. 1901 Peetri v.
 Konno Karl, s. 1888 Vaivara v.
 Kuulmann Samuel, s. 1900 Narva linn
 Kuusler Aleksander, s. 1901 Vao v.
 Kolts Rudolf, s. 1895 Saksi v.
 Kriisa August, s. 1889 Maidla v.
 Kala Juhannes, s. 1896 Kütti v.
 Kaurla Villem, s. 1884 Kunda-Malla v.
 Kuusk Karl, s. 1892 Sõmeru v.
 Kaktus Anton, Erra v.
 Karafin Eduard, s. 1881 Mäedaguse v.
 Kask Albert, s. 1895 Illuka v.
 Kammer Engen, s. 1892 Jõhvi alev
 Luht Johannes, s. 1892 Varangu v.
 Lillepea August, s. 1895 Haljala v.
 Lambur Abel, s. 1892 Püssi v.
 Lakutar Jakob, s. 1893 Kalvi v.
 Lillepea Hans, s. 1897 Pada v.
 Lamberg Jakob, s. 1900 Peetri v.
 Lein Aleksander, s. 1891 Jõhvi v.
 Leetsmann Eduard, s. 1891 Rägavere v.
 Lustig Otto, s. 1895 Püssi v.
 Laks Toomas, s. 1889 Roela v.
 Lootus Hugo, s. 1897 Järve v.
 Lindebaum Artur, s. 1899 Aaspere v.
 Lulla Johannes, s. 1885 Tudolinna v.
 Leppik Eduard, s. 1895 Kunda-Malla v.
 Lein Albert, s. 1889 Järve v.
 Lemberg Johannes, s. 1897 Rägavere v.
 Loik Jakob, s. 1896 V-Maarja Voo v.
 Libene Mart, s. 1889 Vaivara v.
 Lilletamm Anton
 Miks August, s. 1888 Haljala v.
 Miller Heindrich, s. 1902 Rakvere v.

Mikk Jakob, Haljala v.
 Männik Karl, s. 1898 Kütti v.
 Mühlberg Alfred, s. 1898 Vao v.
 Münter Otto, s. 1896 Vao v.
 Mannas Gustav, s. 1899 Mäedaguse v.
 Moldau Eduard, s. 1893 Püssi v.
 Männik Jakob, s. 1887 Saksi v.
 Mäedagus August, s. 1892 Aaspere v.
 Mirt Johannes, s. 1901 Peetri v.
 Matin Aleksander, s. 1892 Vasknarva v.
 Mäe August, s. 1898 Sõmeru v.
 Malm Eduard, s. 1895 Iisaku v.
 Maibaum Robert, s. 1889 Narva-Jõesuu
 Moldau Heindrich, s. 1887
 Meilbaum Artur, s. 1897 Narva linn
 Müütitam Hervelt, s. 1887 Vihula v.
 Masing Arved, s. 1895 Rakvere linn
 Mathiisen Johann, s. 1900 Rakvere linn
 Noor Ernst, s. 1900 Palmse v.
 Nirgi Karl, s. 1890 Roela v.
 Normak Alfred, s. 1894 Erra v.
 Niilits Voldemar, s. 1894 Mäedaguse v.
 Nurk Harald, s. 1897 Vaivara v.
 Normak Eduard, s. 1891 Püssi v.
 Niineberg Heindrich, s. 1897 Saksi v.
 Nijka August, s. 1888 Maidla v.
 Nõmm Johannes, s. 1888 Illuka v.
 Pielefeldt August, s. 1893 Avanduse v.
 Purk Vassili, s. 1899 Rakvere v.
 Peinar Gustav, s. 1893 Vohnja v.
 Piira Friedrich, s. 1889 Rakvere v.
 Parap Tiido, Mäetaguse v.
 Päll Karl, s. 1900 Sõmeru v.
 Pass Mihkel, s. 1889 Paasvere v.
 Parve Eduard, s. 1893 Jõhvi v.
 Preiberg Karl, s. 1884 Narva linn
 Pirnatumi Rudolf, s. 1899 Salla v.
 Paat Theodor, s. 1895 Püssi v.
 Piilov Voldemar, s. 1897 Illuka v.
 Pälli Karl, s. 1900 Nõmkiila v.
 Priimunn Jüri, Rägavere v.
 Praust Eduard, s. 1899 Venevere v.
 Prei Johannes Ed., s. 1889 Järve v.
 Paate Frits, s. 1899 Järve v.
 Pekarev Feodor, s. 1891 Vasknarva v.
 Püss Hans, s. 1903 Avanduse v.
 Pöder Oskar, s. 1900 Värviva v.
 Pahblam Johannes
 Rauden Johannes, s. 1900 Kalvi v.
 Raamat Arnold, s. 1897 Rakvere v.
 Renneberg Aleksander, s. 1894
 Narva linn
 Roosiväli Paul, s. 1893 Tudolinna v.
 Rätsepp Johannes, s. 1893 Vaivara v.

Rebane Karl, s. 1894 Porkuni v.
 Reesev Johannes, s. 1899 Kütti v.
 Räbin Eduard, s. 1898 Jõhvi v.
 Roodi Johannes, s. 1881 Kunda v.
 Rebane Johannes, Porkuni v.
 Rükenberg Heinrich, s. 1894 Avanduse v.
 Reinmann Karl, s. 1896 Paasvere v.
 Raud Ruuben, s. 1892 Voka v.
 Raadu August, s. 1890 Undla v.
 Redikov August, s. 1890 Vao v.
 Rulli Eduard, s. 1893 Rägavere v.
 Roost Rudolf, s. 1896 Tudolinna v.
 Ruuberig Aleksander, s. 1890
 Kunda-Malla v.
 Rebiina Herbert, s. 1894 Iisaku v.
 Rosenbaum Richard, s. 1892 Vihula v.
 Ravanas Karl, s. 1895 Saksi v.
 Reinberg Albrecht, s. 1900 Järve v.
 Raudsik Voldemar, s. 1897 Rakvere linn
 Reban Jakob, s. 1891 Porkuni v.
 Rost August, s. 1855 Saksi v.
 Sipper Rudolf, s. 1892 Vao v.
 Strik Reinhold, s. 1899 Undla v.
 Saar Karl, s. 1898 Sõmeru v.
 Sild Hans, s. 1888 Narva linn
 Stern Jakob, s. 1896 Vao v.
 Soone Heindrich, s. 1889 Roela v.
 Sass Oskar, s. 1896 Narva linn
 Sirts Abel, s. 1898 Püssi v.
 Schvartsberg Johannes, s. 1891
 Vohnja v.
 Schvartsberg Jakob, s. 1888 Vohnja v.
 Saar Mart, s. 1893 Salla v.
 Serm Johannes, s. 1899 Aaspere v.
 Sakonnik Felié, s. 1892 N.-Jõesuu alev
 Schelkovsky Aleksander, s. 1899
 Iisaku v.
 Siispool Hans, s. 1894 Undla v.
 Seefeldt Robert, s. 1882 Undla v.
 Silm Adolf, s. 1901 Erra v.
 Steinberg Roland, s. 1900 Vao v.
 Suurväli Kristof, s. 1895 Tudolinna v.
 Sabolotny Reinhold, s. 1896 Iisaku v.
 Sabolotny Leopold, s. 1882 Iisaku v.
 Surro Karl, s. 1900 Rakvere v.
 Sander Johannes, s. 1890 N.-Jõesuu alev
 Seidelbach Ludvig, s. 1887 Haljala v.
 Sallai Arnold, s. 1899 Peetri v.
 Seliof Leopold, s. 1897 Mäetaguse v.
 Sipper Rudolf, s. 1892 Porkuni v.
 Saks Gustav, s. 1882 Porkuni v.
 Schubert Roman Aleks., s. 1892
 Soemann Juhannes, s. 1889 Haljala v.
 Seemann Herbert,

Tomassen Johannes, s. 1899 Paasvere v.
Toompea Eduard, s. 1894 Vohnja v.
Tomband Villem, s. 1891 Varangu v.
Tammik Johannes, s. 1891 Narva linn
Teinbas Anton, s. 1882 Palmse v.
Taht Eduard, s. 1892 Narva linn
Teras Aleksander, s. 1893 Narva linn
Truberg Karl, s. 1891 Rägavere v.
Treinmann Heinrich, s. 1900 Vao v.
Teener Karl, s. 1896 Vao v.
Tombach Ernst, s. 1896 Paasvere v.
Tomson Martin, s. 1890 Sõmeru v.
Tenurist Albert, s. 1897 Mäetaguse v.
Treimann Julius, s. 1892 Tudolinna v.
Tamson Martin, s. 1891 Sõmeru v.
Tiivas Mihail, s. 1900 Rakvere v.
Tenneberg Martin, s. 1896 Rakvere v.
Talpsepp Villem, s. 1899 Palmse v.
Tenorist Karl, s. 1901 Mäetaguse v.
Tohmeriias Robert
Ustav Eduard, s. 1892 Peetri v.
Uustalo Jaan, s. 1891 Vaivara v.
Uustalo Toomas Jüri p., s. 1896
Sõmeru v.

HAIGEMAJADESSE SURNUD

Abner Aleksander, s. 1896 Undla v.
Altrof Leonhard, s. 1900 Tudolinna v.
Altermann Hugo, s. 1899 Venevere v.
Aalits August, s. 1899 Paasvere v.
Aabo August, s. 1900 Avanduse v.
Arju August, s. 1900 Vao v.
Aalberg Jakob, s. 1900 Porkuni v.
Arkmann August, s. 1900 Järve v.
Anderson Johannes, s. 1899 Iisaku v.
Anni Bernhard, s. 1897 Mäetaguse v.
Aaron Eduard, s. 1893 Mäetaguse v.
Aam Jakob-Mihael
Aru Hermann, s. 1892 Püssi v.
Aalperk Jakob, s. 1900 Porkuni v.
Annus Aleksander, s. 1893 Jõhvi v.
Bekarjев Feodor, s. 1891 Vasknarva v.
Blaumann Eduard, s. 1900 Mäetaguse v.
Belikov Mikifor Iisaku v.
Butkin Voldemar, s. 1898 Iisaku v.
Bachbaum Johannes, s. 1883 Varangu v.
Braun Johannes, s. 1897
Kunda-Malla v.
Bachmann Jakob, s. 1891 Undla v.
Backfeldt Hermann-August, s. 1884
Undla v.

Uustalo Jaan, s. 1892 Auvere-Joala v.
Vunderlich August, s. 1896 Aaspere v.
Verder Heinrich, s. 1899 Pada v.
Vichmann Evald, s. 1900 Paasvere v.
Viita Rudolf, s. 1901 Illuka v.
Veski Karl, s. 1899
Vekko Hans, s. 1892 Salla v.
Veelmann Eduard, s. 1882 Undla v.
Veski Reinhold, s. 1900 Mäetaguse v.
Veltmander August, s. 1891 Liigvalla v.
Valsiner Aleksander, s. 1900 Saksi v.
Veervald Robert Voldemar, s. 1901
Varangu v.
Vintberg August, s. 1892 Porkuni v.
Vender Eduard, s. 1900 Jõhvi v.
Viitung Aleksander, s. 1897 Roela v.
Vihmann Joosep, s. 1886 Kadrina v.
Vilk Johannes, s. 1895 Järve v.
Vetka Rudolf, s. 1900 Saksi v.
Vahmann Konstantin, s. 1892
Mäetaguse v.
Varoll Karl, s. 1895 Jõhvi v.
Vallrup Magnus
Öiglane Richard, s. 1901 Narva linn

Kaldenberg August, s. 1890 Palmse v.
Kaerpe Johannes, s. 1895 Saksi v.
Kemp Jüri Peetri v.
Kaasik Johannes, s. 1895 Avanduse v.
Karlep Leonhard, s. 1895 Iisaku v.
Kaasler Aleksander, s. 1900
Venevere v.
Kauküla Erik Palmse v.
Kilm Jakob, s. 1898 Varangu v.
Krustok August, s. 1885 Auvere-Joala v.
Kupp Aleksander Pada v.
Kask Paolo, s. 1898 Kütti v.
Kütt Gustav, s. 1890 Undla v.
Lillekügi Meinhard, s. 1900 Illuka v.
Lokko Eduard, s. 1897
Lamp Jakob, s. 1900 Vao v.
Lemburg Johannes, s. 1887 Vihula v.
Leinsküll Karl, s. 1891 Vihula v.
Leemet Rudolf, s. 1897 Palmse v.
Laurison Villem, s. 1899 Rägavere v.
Lepp August Mäetaguse v.
Lepiksaar Johannes, s. 1886 Simuna v.
Luik August, s. 1891 Vaivara v.
Lükki Juhannes, s. 1900 Püssi v.
Mää Juhannes, s. 1884 Kunda-Malla v.
Meier Hans, s. 1888 Pada v.
Müüliberg Aleksander, s. 1891 Undla v.
Murelik Voldemar, s. 1901 Narva linn
Mikker August, s. 1897 Kunda-Malla v.
Meier Hugo Kütti v.
Meier Hans, s. 1890 Pada v.
Magus Mihkel Peetri v.
Miller Sergei, s. 1899 Iisaku v.
Madisson Ernst, s. 1898 Narva linn
Moldau Eduard, s. 1887 Püssi v.
Matiisen Robert, s. 1897 Vohnja v.
Mää Johannes Mihkli p., s. 1898
Kohtla v.
Mahkats Johannes, s. 1895
Nurvitsky Voldemar, s. 1898 Iisaku v.
Nipsut Anton, s. 1894 Iisaku v.
Nömborg Eduard, s. 1886 Tudolinna v.
Nurk Karl, s. 1897 Sõmeru v.
Neithal Jaan, s. 1894 Venevere v.
Nömborg Joosep, s. 1883 Jõhvi v.
Jürgens August, s. 1891 Aaspere v.
Juhkov Johannes Järve v.
Kaal Oskar, s. 1896 Paasvere v.
Kronk Eduard, s. 1900 Kohtla v.
Kroon Arnold, s. 1896 Porkuni v.
Kuldas Alfred, s. 1889 Narva linn
Kello Juhannes, s. 1899 Rägavere v.
Kuuseal Gustav, s. 1898 Paasvere v.
Kortin Hermann, s. 1894 Iisaku v.
Kolk Anton, s. 1896 Palmse v.
Krivanoi Aleksander Narva linn

Pöld Jüri, s. 1899 Kütti v.
Pleimann Johannes, s. 1899 Salla v.
Paun Rudolf, s. 1893 Iisaku v.
Pajos Hugo, s. 1899 Rakvere v.
Pärk Gustav, s. 1899 Haljala v.
Plumthal Albert, s. 1888 Mäetaguse v.
Parve Eduard, s. 1894 Erra v.
Poom Eduard, s. 1894 Porkuni v.
Preemet Hermann, s. 1891
Pihlak Gustav, s. 1889 Kütti v.
Paavo Aleksander, s. 1900 Püssi v.
Rukki August, s. 1888 Saksi v.
Rosenberg Julius, s. 1892 Rägavere v.
Riim Eduard, s. 1899 Mäetaguse v.
Regaberg Rudolf N.-Jöesuu v.
Renstern Aleksander, s. 1888 Vihula v.
Reinov Rudolf, s. 1885 Iisaku v.
Reineberg Jüri, s. 1899 Vihula v.
Rumm Johannes, s. 1896 Porkuni v.
Rusti Ruuben, s. 1890 Vaivara v.
Rebiina Herbert, s. 1894 Iisaku v.
Reinberg Anton, s. 1897 Püssi v.
Rosenfeld Joosep, s. 1897 Undla v.
Suuk August, s. 1887 Undla v.
Sepp August, s. 1900 Illuka v.
Siiman Jakob, s. 1900 Kunda-Malla v.
Silin Aleksei, s. 1901
Sepniki Juljus, s. 1890 Rägavere v.
Sääski Rudolf, s. 1896 Narva linn
Sakslad Ervin, s. 1898 Püssi v.
Sommer, Julius, s. 1887 Sõmeru v.
Soru Karl, s. 1900 Rakvere v.
Schnur Robert, s. 1901 Rakvere linn
Siiberg Hugo, s. 1897 Aaspere v.
Seemann Filip-Herbert, s. 1898
Palmse v.
Sumuel Juhannes, s. 1900 Jõhvi v.
Soone Rudolf, s. 1900 Roela v.
Tello Johannes, s. 1889 Auvere v.
Tikerberg Karl Auvere v.
Terras Johannes Narva linn
Treimann August, s. 1894 Rägavere v.
Tarask August, s. 1891 Jõhvi v.
Tscheberin Mark, s. 1899 Iisaku v.
Toffer August, s. 1885 Narva linn
Tropp Karl, s. 1897 Vao v.
Timotheus Armin, s. 1898 Tudolinna v.
Treilmann Eduard, s. 1888
Tudolinna v.
Treilmann Reinhold, s. 1895 Tudolinna v.
Toovis August, s. 1895 Maidla v.
Talu Johannes, s. 1888 Auvere-Joala v.
Treier Hermann, s. 1887 Illuka v.
Tamm Tõnu, s. 1897 Undla v.

Uustalo Karl, s. 1901 Vaivara v.
 Vilberg Hans, s. 1884 Saksi v.
 Vaino Johannes, s. 1897 Rägavere v.
 Valk August, s. 1900 Narva linn
 Valk Richard, s. 1892 Avanduse v.
 Valter Julius, s. 1901 Narva linn
 Veinberg Karl, s. 1896 Narva linn
 Villu Johannes, s. 1887 Kütti v.
 Vöhma Eduard, s. 1896 Kunda-Malla v.
 Vink Roman, s. 1890 Kalvi v.
 Valter Hermann, s. 1886 Palmse v.
 Vatt Jakob, s. 1897 N.-Jöesuu alev
 Valtstein Rudolf, s. 1890 Sõmeru v.

Volmer Artur, s. 1898 Sõmeru v.
 Veelmann Heindrich, s. 1900 Salla v.
 Vent Aleksander, s. 1897 Vao v.
 Valdmann Johannes, s. 1898 Rägavere v.
 Veiser August-Simon, s. 1899 Maidla v.
 Väljan August, s. 1887 Erra v.
 Viinberg Roman, s. 1900 Porkuni v.
 Velt Voldemar, s. 1897 Porkuni v.
 Verkraud Heinrich, s. 1897 Kütti v.
 Õnnis Juhan
 Oun Eduard, s. 1900
 Jõgis August, s. 1903 Narva linn
 Küüra Johannes, s. 1898 Rakvere

Rospus Voldemar, s. 1898 Roela v.
 Ravanas Johannes, s. 1887 Saksi v.
 Rull Aleksander
 Rost August, s. 1885 Saksi v.
 Sutter Heinrich Undla v.
 Sarapik Heinrich Aaspere v.
 Sala Arnold, s. 1899 Peetri v.
 Suuder Richard, s. 1900 Jõhvi v.
 Sautin Peeter, s. 1899 Vasknarva v.
 Suuk Johannes, s. 1889 Undla v.
 Sutof Oskar, s. 1895 Jõhvi v.
 Sääsk Nigulas, s. 1882 Mäetaguse v.
 Sandberg August, s. 1901 Avanduse v.
 Sünthal Rudolf, s. 1895 Porkuni v.

Sobi Gustav, s. 1891 Rägavere v.
 Sarapuu Jakob, s. 1884 Pada v.
 Summatavet Eduard, s. 1892 Vihula v.
 Sats Jakob, s. 1885 Rakvere v.
 Treimann Karl, s. 1897 Sõmeru v.
 Tönnurist Karl, s. 1901 Mäetaguse v.
 Tiidemann Jaan, s. 1890 Saksi v.
 Tenneberg August, s. 1895 Rakvere v.
 Ures Johannes, s. 1893
 Vilberg Johannes, s. 1893 Saksi v.
 Velts August, s. 1895 Haljala v.
 Valsiner August, s. 1891 Säksi v.
 Viidas August, s. 1891 Porkuni v.

JÄLJETA KADUNUD

Aus Rudolf, s. 1884 Erra v.
 Andrespuk Joosep, s. 1890 Vohnja v.
 Asko Karl, s. 1892 Vihula v.
 Balder Joosep, s. 1899 Undla v.
 Boome Heinrich, s. 1896
 Birkenfeldt Karl Undla v.
 Eidja Aleksander, s. 1890 Jõhvi v.
 Eik Aleksander, s. 1896 Vohnja v.
 Eiskop August Porkuni v.
 Erdmann Kerl, s. 1897 Aaspere v.
 Friedenthal Hugo, s. 1900 Saksi v.
 Feodorov Filip, s. 1898 Naroova v.
 Grigorjev Ivan, s. 1889 Vasknarva v.
 Grehov Ivan, s. 1900 Rakvere v.
 Gutmann Johannes, s. 1898 Palmse v.
 Hallika Mihkel, s. 1891 Sõmeru v.
 Helja Julius, s. 1893
 Hornmann Johannes, s. 1890 Naroova v.
 Iis Johannes, s. 1898 Narva linn
 Juhkam Voldemar, s. 1898 Roela v.
 Kütt Juhan, s. 1895 Narva linn
 Kastanja Julius, s. 1882 Narva linn
 Karu Karl, s. 1900 Rägavere v.
 Kiigemägi Joh., s. 1894 Vohnja v.
 Kesken Aleksander Rägavere v.
 Kiil Karl, s. 1890 Jõhvi v.
 Küttis Karl, s. 1892 Vaivara v.
 Kriit Richard, s. 1897 Rakvere linn
 Kala Johannes, s. 1896 Kütti v.
 Lepner Johannes Salla v.
 Leosk Aleksander, s. 1899 Paasvere v.
 Lauri Anton, s. 1896 Haljala v.
 Loemann Johannes, s. 1889 Palmse v.
 Loemann Aleksander, s. 1896 Palmse v.
 Meilbaum Aleksander, s. 1892
 Rakvere v.
 Mägi Martin, s. 1892 Sõmeru v.

Möllits Johan, s. 1891 Haljala v.
 Mikker Eduard, s. 1895 Kunda-Malla v.
 Metson Filip, s. 1885 Paasvere v.
 Mirt Voldemar, s. 1896 Iisaku v.
 Mühlbaum Artur, s. 1895 Narva v.
 Murro August, s. 1893 Pada v.
 Malberg Hans, s. 1888 Vao v.
 Müültam Herbert, s. 1887 Vihula v.
 Meits Johannes, s. 1893 Vao v.
 Müller Karl, s. 1887
 Moermann Erich Vao v.
 Mesi Jaan, s. 1888 Illuka v.
 Mannas Gustav, s. 1899 Mäetaguse v.
 Mets Anton, s. 1900 Jõhvi v.
 Nirgi Johannes, s. 1898 Kütti v.
 Nurk Karl, s. 1892 Sõmeru v.
 Oras Karl, s. 1896 Narva linn
 Ord Rudolf, s. 1886
 Plink Johannes, s. 1892 Vaivara v.
 Peets August Salla v.
 Pirnbaum Johannes, s. 1898 Salla v.
 Pauk Karl, s. 1885 Kalvi v.
 Pennonen Stefan, s. 1892
 Potkaitski Egor
 Puss Aleksander, s. 1888 Järve v.
 Petlemm Jüri, s. 1886 Narva linn
 Petrovits Tiido, s. 1885 Kohtla v.
 Peil Otto, s. 1896 Avanduse v.
 Palm Eduard, s. 1883 Narva linn
 Preismann Aleksander, s. 1887
 Vaivara v.
 Peterson Karl, s. 1900 Undla v.
 Pikmann Johannes, s. 1888 Kalvi v.
 Palm Johannes, s. 1892 Rägavere v.
 Pervik Villem, s. 1896 Varangu v.
 Rebane Jakob, s. 1891 Vao v.
 Rubach August, s. 1887 Avanduse v.

PUNASTE POOLT MAHA LASTUD JA SÖJJAJAL ÖNNETUMAT SURMA SAANUTE NIMEKIRI

Rätsep Johannes, s. 1888 Vaivara v.
 Taibo Eduard, s. 1900 Narva linn
 Vetka Rudolf, s. 1900 Undla v.
 Talpsepp William | Jõhvis maha
 Gronholm Gustav | lastud
 Jesar Didrich

Kaldenberg Johannes
 Loemann Aleksander
 Silberstern Ferdinand
 Keemiker Blaese
 v. Schubert Romann

Jõhvis
maha
lastud

PUNASTE VERETÖÖDE OHVRID,

kes vene enamlaste võimal oleku ajal 16. detsembrist 1918 a. kuni 11. jaanuarini 1919 a. Rakveres ära hukatud ja kelle surnukehad 17. ja 18. jaanuaril 1919 a. ühishaudadest Eesti valitsuse korraldusel välja võetud ning omastele mahamatmiseks antud:

Tõnis Põdra Uhtnast.
 Tönu Pöiklik Rakverest.
 Ferdinand Tops Huljalt.
 Ellenberg Tartust.
 Rudolf Oinmann.
 Dr. Reinik sõjaväe arst.
 Sergei Florinsky preester.
 Rudolf Roost Tudolinnast.
 Gustav Bock Rakverest.
 Eduard Sepp Veltsist.
 Johannes Kolk Rakverest.
 Heinrich Mikker Kundast.
 Johannes-Eduard Järv Pajustist.
 Jüri Juhkam Roelast.
 Hugo Lang Vinnist.
 Josep Kovits Kundast.
 Harriet von-zur Mühlen Tudust.
 Valter Paucker Rakverest.
 Gustav Soone Pajustist.
 von Hesse Rakverest.
 Peeter Sakkar Kundast.

Artur Sults Kundast.
 Paul Oimann.
 Jakob Raja Loobust.
 Hugo Rannaberg Pajustist.
 Rudolf Peets Laekverest.
 Karl Erde Haljalast.
 Taniel Sellov Laekverest.
 Jaan Rebane Assamallast.
 Johannes Lumberg Amblast.
 Aleksander Grustum Laekverest.
 Jüri Intal Rakverest.
 Hans Mankin Amblast.
 Hindrik Roosilill Tapalt.
 Eduard Valov Rakverest.
 Gustav Koolmann Vainopealt.
 Mihkel Klein Kütist.
 August Marton Mallast.
 Dr. Moriz Luig Kundast.
 Siim Mägi Mallast.
 Jüri Kuller Injust.
 Johannes Marton Mallast.

Konrad Preisberg Amblast.	Leopold Aron Rakverest
Ernst-Aleksander Klein Kütist.	Jaan Paas Kulinalt.
Karl Paas Kulinalt.	Karl Eisenberg Rakverest.
Artur Vään Vihulast.	Johannes Older Püssist.
Jüri Lemming Amblast.	Mihkel Marton Mallast.
Villem Piidermann Rahklast.	Jüri Mägi Injust.
Karl Knauf Nömkül last.	Teodor Nömm Saaremaalt.
Karl Pudel Rahklast.	Bernhard-Voldemar Lessel Rakverest.
Johannes Schmitner Tapalt.	Masik Tveri kubermangust.
Proua von Rehekampf Rakverest	Jüri-Heinrich Grauberg Rahklast.
August Paas Kulinalt.	Priidik Vilver Laekverest.
Liina Liimann Aasperest.	Julius Kintsel Laekverest.
Jeanette baronesse Vrangel Rakverest	Marta Afanasjeva Kundast.
Proua von Samson Rakverest.	Marie Kirsch Rakverest.

Peale ülalnimetatud on tundmata isikute 12 surnukeha.

Georg Agger — enamlaste poolt mahalastud.
Hans Valgma — Sõmerult — enamlaste poolt mahalastud.
Johannes Saaren — Uhtnast — enamlaste poolt mahalastud.
Salme Kessler (kooliõp.) — Ambla-Lehtmetsast — enamlaste poolt mahalastud.
Tõnu Tiitso — Mödrikust — enamlaste poolt mahalastud.
Theodor Siering — Vaekülast — lahingus langenud.
Eduard Mik — Rakverest — enamlaste poolt mahalastud.
? Schmidt (ohvitser) surnud lahingus saadud haavadesse.
Erik Nikolai — Narvast — surnud lahingus saadud haavadesse.
Karl Bauer — Narvast — enamlaste poolt mahalastud.
Mihkel Kelindemann — Rakverest — enamlaste poolt mahalastud.
August Liblikas — Tartust — surnud lahingus saadud haavadesse.
Hugo Tomson — Sõmerult — surnud haigemajas.
Herbert v. Mickwitz — Rakverest — lahingus langenud.
Vilhelm Pärn — Pihkvast — lahingus langenud.
Leo v. Neff — lahingus langenud.